

รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษา
ในกรุงเทพมหานคร
Model of Buddhist Leadership Development of School
Administrators in Bangkok

พระครูสุตวฑฺฒิกุณฺ (ปรีชา ญาณวฑฺฒโน)
PhrakhruSutavuthikhun (Preecha Nanavaddhano)^๑
อังคณา ใจเหิม Aungkana Jaihoem^๒

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษาในกรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพภาวะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาในกรุงเทพมหานคร เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษาในกรุงเทพมหานคร และเพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษาในกรุงเทพมหานคร โดยใช้การวิจัยแบบผสมผสานวิธี สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการศึกษา ภาวะผู้นำของ ผู้บริหารสถานศึกษาในกรุงเทพมหานคร ทั้ง ๕ ด้าน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก การพัฒนาภาวะผู้นำ ประกอบด้วย ๑) มีวิสัยทัศน์ กำหนดแผนการปฏิบัติงาน สร้างทัศนคติที่ดีของบุคคล วิเคราะห์สภาพปัจจุบันขององค์กร บูรณาการหลักอริยสัจ ๔ ๒) สร้างความชำนาญ ในการใช้เทคโนโลยี มนุษย์ และมีความคิด เทคนิค คน เงิน ส่งเสริมบุคคลเพื่อพัฒนาองค์กร ด้วยหลักอิทธิบาท ๔ ๓) มีมนุษยสัมพันธ์ ยกย่องให้เกียรติเพื่อนร่วมงาน เป็นแบบอย่างที่ดีในองค์กร ด้วยการยึดหลักพรหมวิหาร ๔ และ ๔) มีคุณธรรม ปฏิบัติตามหลักศีล ๕ และธรรมาภิบาล กระจายอำนาจการบริหาร ส่งเสริมบุคคลด้านคุณธรรม โดยมีการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธ ประกอบด้วย ภาวะผู้นำ ๔ ด้าน ด้วยการสนับสนุนส่งเสริมจากหลักพุทธธรรม อริยสัจ ๔ อิทธิบาท ๔ พรหมวิหาร ๔ และธรรมาภิบาล

คำสำคัญ : รูปแบบการพัฒนา ภาวะผู้นำเชิงพุทธ สถานศึกษาในกรุงเทพมหานคร

---

^๑ สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย Buddhist Educational Administration, Educational Administration, Mahachulalongkomrajavidyalaya University, Thailand

^๒ ภาควิชาศึกษาศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม Department of Education Faculty of Liberal Arts Siam University, Thailand

Abstract

This research forms the leadership of the Buddhist school administrators in Bangkok aims to study the educational leadership of the school administrators in Bangkok Buddhist leadership of school administrators in Bangkok. The Style leadership development of Buddhist education in Bangkok. The study of leadership of school administrators in Bangkok and five on the appropriate level of leadership development consisting of 1) a vision plan for operational attitude of the party analyzed the current state of enterprise integration. the four noble Truths 4 2) create a proficiency in the use of technology and human thinking techniques the money encourages people to develop a major influence THB 4 3) interpersonal honor colleagues as a good model in the enterprise with the adoption. Brahmavihara 4 and 4) the moral practice of the precepts 5 and good governance, decentralized management encourages individual moral the leadership development Buddhist include leadership four sides with the support of the Buddhist noble Truths four guilds. THB 4 four cardinal virtues and good governance.

Keywords : Model of Buddhist Development, Buddhist Leadership, School Administrators in Bangkok.

๑. บทนำ

ภาวะผู้นำของผู้บริหารการศึกษาต้องเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องเพื่อจะเป็นผู้บริหารที่มีคุณภาพที่มีความสามารถนำพาองค์กรของตนไปสู่ความสำเร็จได้ ในขณะเดียวกันภาวะผู้นำตามค่านิยมพุทธธรรม ได้แสดงออกมาโดยธรรมที่ควรประพฤติควรที่จะมุ่งไปให้ถึงสภาวะอันสูงสุดต่อปัญหา อุปสรรคขององค์กรที่ผู้นำขาด ทั้งองค์ความรู้ความสามารถก็เจริญไม่ได้ กล่าวในทางหลักธรรมของพระพุทธศาสนา ได้แก่ ความไม่รู้ คือ อวิชชา ผลออกมาคือความเดือดร้อนต่อองค์กรที่เป็นภัยตนเอง ยิ่งผู้นำไม่มีความรู้ด้านหลักธรรมทางพุทธศาสนา ก็ย่อมเกิดปัญหา มาก ด้วยเหตุนี้จำเป็นต้องเข้าใจหลักธรรม หรือรอบรู้ในเรื่องของศาสนาบ้าง การที่ผู้นำไม่มีวิสัยทัศน์ในการแก้ไขปัญหา ก็ไม่สามารถมองคน มองงาน มององค์กร ให้กระจ่างแจ่มแจ้งได้ก็จะก่อให้เกิดปัญหาตามมา ผู้นำจะต้องรู้จักสร้างความสามัคคีในหมู่คณะให้จงได้ สร้างองค์ความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการองค์กรผู้นำเชิงพุทธ พบว่า ผู้นำจำเป็นต้องเอาความรู้ ความคิด ความสามารถและคุณธรรมมาสู่ภาคปฏิบัติเริ่มจากการทำงานได้ ทำงานดี ทำงานเป็น จนเกิดความชำนาญอันสืบเนื่องมาจากความรอบรู้ในหลายๆด้าน เช่นการงบประมาณ แผนการรักษา ศิลปะขนบธรรมเนียม แผนงานที่มีความจำเป็น และรู้จักใช้เมตตาธรรมหลักธรรมมาภิบาล หลักการรู้จักยกย่องผู้อื่น และให้มีการลงโทษแก่ผู้ที่ทำผิดล่วงละเมิดกฎหมายโดยไม่มีอคติแอบแฝงอยู่ในใจ สมควรตามโทษานุโทษ

นอกจากนั้น หากเราพิจารณาตามหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา สรรพสิ่งจะดำรงอยู่ได้โดยอาศัยซึ่งกันและกันเท่านั้นจะอยู่แบบอิสระตามลำพังไม่ได้ นี่คือหัวใจของกฎธรรมชาติที่เรียกว่าธรรมเนียมอันครอบคลุมถึงความสัมพันธ์กันและความอิงอาศัยกันของสิ่งทั้งปวง ซึ่งรู้จักกันดีว่าเป็นกฎของธรรมชาติตามหลักปฏิจกสมุปบาทในทางพระพุทธศาสนา ตามทัศนะสังคมของชาวพุทธที่มองเห็นโลก ในฐานะซึ่งเป็นที่อิงอาศัยกันและกันแล้วก็จะพัฒนาความรู้สึกรับผิดชอบ กตัญญูและกรุณาต่อกฎ แห่งธรรมชาติเพื่อปลูกฝัง ให้สังคมมนุษย์มีการอยู่ร่วมกันกับธรรมชาติทั้งหมด แบบกลมกลืนกัน และแบบสันติซึ่งจะต้องพัฒนา หลักจริยธรรม ศีลธรรมและคุณธรรมขึ้นไว้ในใจอย่างมั่นคง ด้วยหลักพุทธธรรม ๓ ประการกล่าวคือ ๑. ปัญญา หมายถึง ความรู้ตามความเป็นจริงว่า ทุกอย่างอยู่ในโลกล้วนอาศัยซึ่งกันและกันเกิดขึ้นทั้งสิ้น ๒. สุทธิ หมายถึงความบริสุทธิ์ซึ่งเป็นสภาวะที่ใจปราศจากความโลภเป็นตัวก่อให้เกิดมลภาวะทางด้านสิ่งแวดล้อม และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติมากเกินไป ๓. กรุณา หมายถึง ความเห็นอกเห็นใจที่มีต่อบรรดาเหล่าสัตว์และสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ เพราะพระพุทธศาสนามุ่งสอนให้กายกรรมเต็มเปี่ยมด้วยความกรุณา มีใจกตัญญูต่อธรรมชาติทั้งหมด โดยแท้^๓

เมื่อได้พิจารณาสภาพของกระแสการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ตามศตวรรษที่ ๒๑ และ Thailand 4.0 ชี้ให้เห็นศักยภาพภาวะผู้นำของผู้บริหารการศึกษาต้องพัฒนาอย่างหนัก

^๓ พระครูสิริจันทนิวิฐ (บุญจันทร์ เขมกาโม), ภาวะผู้นำเชิงพุทธ, (กรุงเทพมหานคร: นิตยธรรมการพิมพ์, ๒๕๔๘). หน้า ๒๕ - ๒๗.

ในหลายมิติที่ จะต้องการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ นำไปสู่การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษแรก การกระจายอำนาจการบริหารจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมาสู่โรงเรียน และการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง ล้วนเป็นแรงขับให้ผู้บริหารโรงเรียนต้องมีการปรับตัว ให้มีคุณสมบัติพิเศษ มีคุณลักษณะผู้นำที่ครอบคลุมเกี่ยวกับบุคลิกภาพผู้นำ การบริหารจัดการที่มีคุณภาพ มีความรู้ ความสามารถทางวิชาการ มีคุณธรรมจริยธรรมและมีความรู้ความสามารถทางเทคโนโลยีที่ช่วยในการบริหาร สามารถนำนโยบายการศึกษาไปสู่การปฏิบัติ ใช้เทคโนโลยีมาช่วยในการจัดการเรียนการสอนของครูและนักเรียน และต้องประสานสัมพันธ์ชุมชนนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเพื่อประโยชน์ในการจัดการศึกษา ทั้งนี้ผู้บริหารโรงเรียนต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องจนเกิดคุณลักษณะผู้นำในตนเอง สามารถแสดงพฤติกรรมผู้นำตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับ มอบหมายให้ปรากฏออกมา ได้อย่างชัดเจนเป็นที่ยอมรับจึงจะสามารถนำโรงเรียนไปสู่เป้าหมายความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผล จึงนับว่าคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง จากเหตุผลดังกล่าวจึงเป็นมูลเหตุจูงใจให้ผู้วิจัยศึกษาและสร้างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางการศึกษาเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษา ในกรุงเทพมหานคร

ผู้วิจัยจึงสนใจการศึกษา รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางการศึกษาเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษา ในกรุงเทพมหานคร ที่ครอบคลุมสาระสำคัญของภาวะผู้นำตามแนวคิดของ ทฤษฎีภาวะผู้นำ และการบริหารการศึกษาในเรื่องคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน ๕ ด้าน ได้แก่ ด้านบุคลิกภาพ ด้านการบริหารจัดการ ด้านวิชาการ ด้านคุณธรรม จริยธรรม และด้านเทคโนโลยี ผลของการวิจัยครั้งนี้จะก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาภาวะผู้นำทางการศึกษาเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษามีความมั่นใจในการบริหารโรงเรียนให้ประสบผลสำเร็จตามเจตนารมณ์แห่งการปฏิรูปการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม และได้รับการยอมรับเชื่อถือศรัทธาจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และสังคมทั่วไป

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๒.๑ เพื่อศึกษาสภาพภาวะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาใน กรุงเทพมหานคร

๒.๒ เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษาในกรุงเทพมหานคร

๒.๓ เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษาใน กรุงเทพมหานคร

๓. ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed-Method Research) โดยมีการศึกษาข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ แบ่งขอบเขตการวิจัย ดังนี้

๓.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษากระบวนการรูปแบบพัฒนาภาวะผู้นำทางการศึกษาเชิงพุทธ จากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ ได้แก่ ๑) ด้านวิสัยทัศน์ ๒) ด้านความชำนาญ ๓) ด้านมนุษยสัมพันธ์ และ ๔) ด้านคุณธรรม

๓.๒ ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมาย / ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้บริหารและครูโรงเรียนมัธยมศึกษา จำนวน ๖ โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนสุวรรณารามวิทยาคม โรงเรียน กุฑินรงค์รอน โรงเรียนวัดราชโอรส โรงเรียน ธนบุรีวรเทพี พลารักษ์ โรงเรียนวัดอินทาราม และโรงเรียนศึกษานารี

ผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบภาวะผู้นำทางการศึกษา มีจำนวน ๕ คน

๓.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่

โรงเรียนมัธยมศึกษา จำนวน ๖ โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนสุวรรณารามวิทยาคม โรงเรียน กุฑินรงค์รอน โรงเรียนวัดราชโอรส โรงเรียนธนบุรีวรเทพีพลารักษ์ โรงเรียนวัดอินทาราม และโรงเรียนศึกษานารี

๓.๔ ขอบเขตด้านระยะเวลา

การศึกษาวิจัยเริ่มเก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และการเขียนงานวิจัย ระหว่าง เดือน มีนาคม ๒๕๕๘ ถึงธันวาคม ๒๕๕๙

๔. วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยจะดำเนินการเป็น ๓ ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ ๑ ศึกษาภาวะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาใน กรุงเทพมหานคร โดยศึกษาจากเอกสาร สอบถามและสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหาร และครูศึกษาภาวะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหารและครูในสถานศึกษาในกรุงเทพมหานคร จำนวน ๒๕๔ คน

ขั้นตอนที่ ๒ พัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษาในกรุงเทพมหานคร โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เป็นการสนทนากลุ่มผู้บริหารสถานศึกษาใน กรุงเทพมหานคร ของกลุ่มปฏิบัติการที่เกี่ยวข้องรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษาในกรุงเทพมหานคร อภิปราย เสนอแนะกันจำนวน ๘ รูป/คน

ขั้นตอนที่ ๓ เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษาในกรุงเทพมหานคร ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารและครูโรงเรียนกุฑินรงค์รอน โรงเรียนชินโรสวิทยาคม โรงเรียนวัดมเหยงคณ์พาราม และโรงเรียนวัดอินทาราม จำนวน ๕ คน

๕. ผลการวิจัย

๕.๑ ผลการศึกษาสภาพภาวะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาใน กรุงเทพมหานคร ทั้ง ๕ ด้าน

ด้านวิสัยทัศน์ในการปฏิบัติงาน มีวิสัยทัศน์กว้างไกล วิเคราะห์ปัญหาเป็น หนทางแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้องตามหลักอริยสัจ ๔

ด้านความชำนาญ ชำนาญทักษะ ๓ ประการ เทคโนโลยี มนุษย์สัมพันธ์และ ความคิดฝึกฝนบ่อยครั้งเสริมสร้างหลักอิทธิบาท ๔ ให้กล้าแข็ง ส่งเสริมบุคลากรให้มีความรักและ ศรัทธาในการแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ใหม่

ด้านมนุษยสัมพันธ์ ยกย่องให้เกียรติเพื่อนร่วมงาน ยึดถือปฏิบัติตามหลักพุทธธรรม คือ พรหมวิหาร ๔

ด้านคุณธรรม ปฏิบัติตามศีล ๕ กระจายอำนาจในการบริหารงาน ส่งเสริมบุคลากร ด้านธรรมาภิบาล

สอดคล้องกับงานวิจัยของ **จามจรี จำเมือง** ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผลของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผลของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยมีการดำเนินการวิจัย ๓ ขั้นตอน คือ ๑) ศึกษาข้อมูลเพื่อเป็นแนวทางในการวิจัยจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ๒) พัฒนารูปแบบภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผลของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ด้วยเทคนิค เดลฟายจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๒๑ คน ๓) เสนอแนะเพิ่มเติมรูปแบบภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผลของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นด้วยการอภิปรายกลุ่มจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน ๘ คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าร้อยละ ค่ามัธยฐาน และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผลของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร มี ๖ ด้าน คือ ๑) ด้านวิสัยทัศน์ ควรมีการสร้างวิสัยทัศน์ กำหนดวิสัยทัศน์ ปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ ปรับวิสัยทัศน์และเสนอวิสัยทัศน์ ๒) ด้านการเรียนการสอนควรมีการวางแผนปฏิบัติของโรงเรียน จัดสื่อ เทคโนโลยีและแหล่งเรียนรู้ พัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนและ ออกแบบพัฒนาการเรียนการสอน ๓) ด้านสภาพแวดล้อมทางการเรียน ควรมีการจัดองค์การ จัดระเบียบ การปฏิบัติงานและจัดทรัพยากร ๔) ด้านชุมชน ควรมีการประสานงานกับผู้ปกครองและ ชุมชนสนองความสนใจและความต้องการชุมชน ระดมทรัพยากรต่าง ๆ จากชุมชนมาใช้ ประโยชน์ ๕) ด้านคุณธรรม ควรมีการปฏิบัติตามคุณธรรม ปฏิบัติอย่างยุติธรรมและปฏิบัติตาม จริยธรรม ๖) ด้านพัฒนาสังคม ควรมีการเข้าใจบริบทของโรงเรียน ตอบสนองต่อบริบทที่ชัดเจน และนำศักยภาพจากบริบทมาพัฒนาโรงเรียนและสังคม^๔

^๔ จามจรี จำเมือง, "รูปแบบภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผลของผู้บริหารโรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานคร", *วิทยานิพนธ์การศึกษาดุขฎิบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๘), หน้า บทคัดย่อ.

๕.๒ พัฒนาการภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษาในกรุงเทพมหานคร

ภาวะผู้นำทางการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาในกรุงเทพมหานคร ทั้ง ๔ ด้าน ได้แก่ ด้านวิสัยทัศน์ในการปฏิบัติงาน ด้านความชำนาญ ด้านมนุษยสัมพันธ์ และด้านคุณธรรม ดังต่อไปนี้

๑) ด้านวิสัยทัศน์ในการปฏิบัติงาน ได้แก่ ผู้นำกำหนดทิศทางที่จะดำเนินงานขององค์กร โดยมีจุดหมายปลายทางที่ชัดเจนและมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ผู้นำทุ่มเทเพื่อคุณภาพของผลงานที่ปฏิบัติ ใฝ่ใจรักที่จะปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายให้ได้ผลดียิ่งขึ้น ผู้นำให้ความช่วยเหลือและร่วมมือกับผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาอย่างเต็มความสามารถ

๒) ด้านความชำนาญ ได้แก่ ผู้นำมีการสนับสนุนมุ่งเน้นผู้รับบริการเป็นสำคัญ เพื่อให้มีการปฏิบัติงานที่ดี ผู้นำมีทักษะความเข้าใจในการจัดกิจกรรมการนิเทศภายในร่วมกับบุคลากรอย่างสม่ำเสมอ ผู้นำส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรนำเอาหลักพุทธธรรมไปใช้ในการบริหารจัดการ อย่างต่อเนื่องอยู่เสมอ

๓) ด้านมนุษยสัมพันธ์ ได้แก่ ผู้นำมีความชัดเจน และให้โอกาสแสดงความคิดเห็นในงานที่ได้รับมอบหมายอย่างเอาใจใส่ ผู้นำมีความเป็นกันเองกับคนทุก ๆ คนทำงานร่วมกันไม่ทอดทิ้งกันจนกว่างานจะสำเร็จ ผู้นำมุ่งเน้นการสร้างความมั่นใจ แจ้งข้อมูลให้บุคลากรอย่างต่อเนื่องสร้างความสัมพันธ์ในการทำงานที่ดีต่อบุคลากร

๔) ด้านคุณธรรม ได้แก่ ผู้นำส่งเสริมและช่วยเหลือให้ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาให้พัฒนาตนเองโดยใช้เหตุผลในการตัดสินใจ ในการบริหารจัดการ ผู้นำสร้างศรัทธาเชื่อมั่นโดยทำตัวให้น่าศรัทธากล้ารับผิดชอบและพิจารณาไตร่ตรองการทำงานที่มอบหมายอยู่เสมอ ผู้นำรับฟังความคิดเห็นของผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาก่อนการตัดสินใจเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดจากการดำเนินงานของตนเองอย่างมีระบบ

สอดคล้องกับงานวิจัยของ **ประทีป บินชัย และนิพนธ์ กินาวงศ์** ทำวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำตามแนวภาวะผู้นำพิสัยสมบูรณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำตามแนวภาวะผู้นำพิสัยสมบูรณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการศึกษาแนวคิดทฤษฎีภาวะผู้นำตามแนวภาวะผู้นำพิสัยสมบูรณ์ โดยการวิเคราะห์เอกสารและการสำรวจภาวะผู้นำตามแนวภาวะผู้นำพิสัยสมบูรณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยใช้แบบสอบถามภาวะผู้นำพหุปัจจัย เพื่อนำผลที่ได้ไปเป็นข้อมูลพื้นฐานในการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อกำหนดรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำตามแนวภาวะผู้นำพิสัยสมบูรณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำตามแนวภาวะผู้นำพิสัยสมบูรณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เหมาะสม คือ การจัดกระบวนการฝึกอบรมตามกรอบรูปแบบเชิงระบบของเบอร์ทาลันท์พี คือ ๑) การประเมินภาวะผู้นำตามแนวภาวะผู้นำพิสัยสมบูรณ์ของผู้เข้าอบรม ๒) การให้องค์ความรู้ที่จำเป็น ๓) การให้ผู้เข้าอบรมปฏิบัติการเขียนแผนพัฒนาภาวะผู้นำตามแนวภาวะผู้นำพิสัยสมบูรณ์ของแต่ละ

ละคน ๔) นำไปปฏิบัติงานในสภาพจริง และ ๕) การประเมินภาวะผู้นำของผู้เข้ารับการอบรม จากผลการวิจัยสรุปได้ว่า รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำตามแนวภาวะผู้นำพิสัยสมบูรณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เหมาะสม คือ การจัดกระบวนการฝึกอบรม ตามกรอบรูปแบบเชิงระบบของเบอร์ทาลินฟี^๕

และงานวิจัยของ โกว (Kho, E. C.) ทำวิจัยเรื่อง การประเมินประสิทธิผลโครงการ พัฒนาภาวะผู้นำระดับโลก ของสหรัฐอเมริกา มีวัตถุประสงค์เพื่อประกอบการพิจารณาลงทุน สร้างเทคนิคการพัฒนา ภาวะผู้นำที่มีความสามารถเชิงแข่งขันระดับโลก การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษากรณีโครงการพัฒนาผู้บริหาร และผู้นำของบริษัทค้าปลีกข้ามชาติ โดยใช้กิจกรรม พัฒนา คือ การมอบหมายให้ดูงานต่างประเทศ ผู้เข้าร่วมการพัฒนา จำนวน ๑๒ คน ใช้เวลา ๖ เดือน เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้านธุรกิจและนวัตกรรม เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ผลการวิจัยพบว่า การมอบหมายให้ศึกษาดูงานเป็นวิธีที่ดีที่สุดในการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหาร เพราะนอกจากเป็นการพัฒนาศักยภาพผู้นำแล้วยังทำให้ได้เรียนรู้วัฒนธรรม การปรับตัวเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง เกิดการใฝ่รู้ในบริบทของโลก การเข้าใจสถานการณ์เชิงลึก ข้อค้นพบของการวิจัยครั้งนี้ เน้นความสำคัญของการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงระบบครอบคลุม การพัฒนาองค์กรระยะยาว^๖

๕.๓ รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษาใน กรุงเทพมหานคร VEHM MODEL ได้แก่

V = Vision (วิสัยทัศน์เยี่ยม) หมายถึง กำหนดแผนการปฏิบัติงาน สร้างทัศนคติ ที่ดีของบุคคล วิเคราะห์สภาพปัจจุบันขององค์กร มีวิสัยทัศน์กว้างไกลบูรณาการหลักอริยสัจ ๔

E = Expertise (ความชำนาญเลิศ) หมายถึง ชำนาญในการใช้เทคโนโลยี มนุษย์ และมีความคิด เทคนิค คน เงิน ส่งเสริมบุคคลเพื่อพัฒนาองค์กรด้วยหลักอริยสัจ ๔

H = Human Relationship (มนุษยสัมพันธ์เด่น) หมายถึง ยกย่องให้เกียรติ เพื่อนร่วมงาน เป็นแบบอย่างที่ดีในองค์กร ด้วยการยึดหลักพรหมวิหาร ๔

M = Moral (เน้นคุณธรรม) หมายถึง ปฏิบัติตามหลักศีล ๕ กระจายอำนาจการบริหาร ส่งเสริมบุคคลด้านคุณธรรม

สอดคล้องกับงานวิจัยของ **บรัช และโกรฟ (Bush, T. and D. Grover.)** ทำวิจัย เรื่อง การพัฒนาภาวะผู้นำ : หลักฐานและความเชื่อ โดยการวิจัยศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร

---

^๕ ประทีป บินชัย และนิพนธ์ กินาวงศ์, "รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำตามแนวภาวะผู้นำพิสัยสมบูรณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน", รายงานวิจัย, (คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๔๗).

^๖ โกว (Kho, E. C.), *An evaluation study of a united states based global leadership development program*, [CD-ROM], Abstracts from dissertation abstracts international: 3009228, 2001.

หนังสือ สิ่งพิมพ์ งานวิจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนาภาวะผู้นำ ผลการวิจัยพบว่า ธรรมชาติและเนื้อหาของโปรแกรมเรื่องภาวะผู้นำมีความคล้ายคลึงกันทั่วโลก มีการพัฒนาภาวะผู้นำด้วยวิธี การเรียนรู้บนพื้นฐานของการทำงานการเรียนรู้จากการปฏิบัติ การเป็นพี่เลี้ยงและการสอนงาน เป็นวิธีการพัฒนาภาวะผู้นำที่สำคัญมาก ทั้งนี้ได้มีหลักฐานยืนยันว่าโอกาสในการเรียนรู้ที่มีคุณค่ามากที่สุดได้แก่ การเป็นพี่เลี้ยงและการสอนงาน การเรียนรู้บนพื้นฐานของงานและจากประสบการณ์ เช่น การได้รับมอบหมายงาน การหมุนเวียนงาน และการฝึกงาน การสนับสนุนและการมี เครือข่ายระหว่างเพื่อนร่วมงาน และจากโปรแกรมการเรียนรู้ภาวะผู้นำที่เป็นทางการ องค์กรใดที่ เอกสารเรื่องการพัฒนาภาวะผู้นำส่วนใหญ่จะมีลักษณะที่เป็นแบบแผน กล่าวคือเป็นความ เกี่ยวข้องกันระหว่างความเชื่อของคนกับแบบแผนของการพัฒนาภาวะผู้นำว่าลักษณะใดมีความ เหมาะสมมากที่สุด^๗

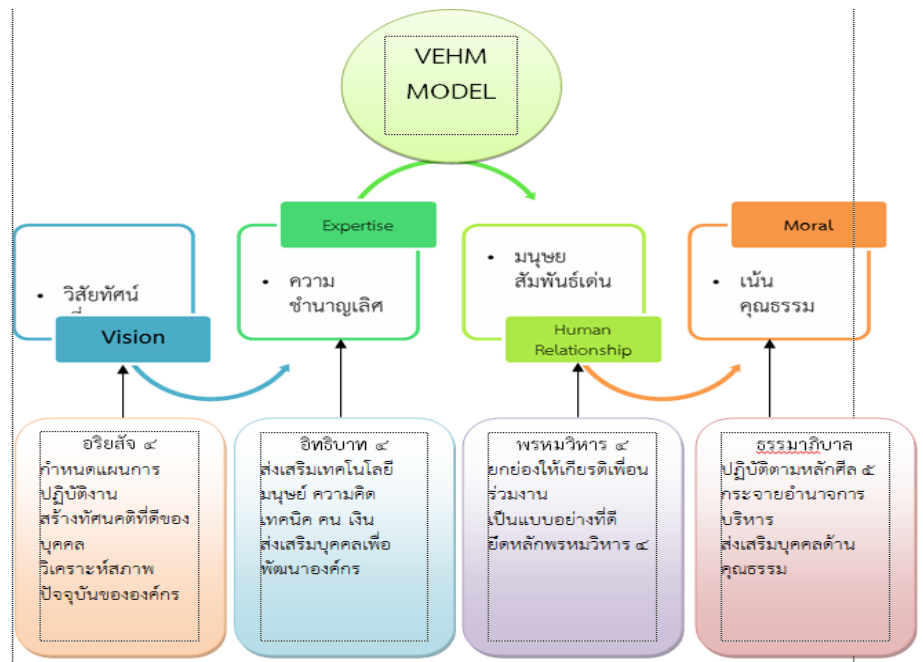
และ จามจรี จำเมือง ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผลของ ผู้บริหารโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำที่มี ประสิทธิภาพของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยมีการดำเนินการวิจัย ๓ ขั้นตอน คือ ๑) ศึกษาข้อมูลเพื่อเป็นแนวทางในการวิจัยจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ๒) พัฒนา รูปแบบภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผลของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ด้วยเทคนิคเดล ฟายจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๒๑ คน ๓) เสนอแนะเพิ่มเติมรูปแบบภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผลของ ผู้บริหารโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นด้วยการอภิปรายกลุ่มจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๘ คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าร้อยละ ค่ามัธยฐาน และค่าพิสัยระหว่างคว วอไทล์ ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผลของผู้บริหารโรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานคร มี ๖ ด้าน คือ ๑) ด้านวิสัยทัศน์ ควรมีการสร้างวิสัยทัศน์ กำหนดวิสัยทัศน์ ปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ ปรับวิสัยทัศน์และเสนอวิสัยทัศน์ ๒) ด้านการเรียนการสอนควรมีการวาง แนวปฏิบัติของโรงเรียน จัดสื่อ เทคโนโลยีและแหล่งเรียนรู้ พัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนและ ออกแบบพัฒนาการเรียนการสอน ๓) ด้านสภาพแวดล้อมทางการเรียน ควรมีการจัดองค์การ จัด ระเบียบ การปฏิบัติงานและจัดทรัพยากร ๔) ด้านชุมชน ควรมีการประสานงานกับผู้ปกครองและ ชุมชนสนองความสนใจและความต้องการชุมชน ระดมทรัพยากรต่าง ๆ จากชุมชนมาใช้ ประโยชน์ ๕) ด้านคุณธรรม ควรมีการปฏิบัติตามคุณธรรม ปฏิบัติอย่างยุติธรรมและปฏิบัติตาม จริยธรรม ๖) ด้านพัฒนาสังคม ควรมีการเข้าใจบริบทของโรงเรียน ตอบสนองต่อบริบทที่ชัดเจน และนำศักยภาพจากบริบทมาพัฒนาโรงเรียนและสังคม^๘

^๗ บรัช และโกรฟ (Bush, T. and D. Grover.), "Leadership development : evidence and beliefs", (United Kingdom: Linoln University, 2004).

^๘ จามจรี จำเมือง, "รูปแบบภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผลของผู้บริหารโรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานคร", วิทยานิพนธ์การศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สาขาบริหารการศึกษา, หน้า บทคัดย่อ.

๖. องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

V = Vision (วิสัยทัศน์เยี่ยม) หมายถึง กำหนดแผนการปฏิบัติงาน สร้างทัศนคติที่ดีของบุคคล วิเคราะห์สภาพปัจจุบันขององค์กร มีวิสัยทัศน์กว้างไกลบูรณาการหลักอริยสัง ๔

E = Expertise (ความชำนาญเลิศ) หมายถึง ชำนาญในการใช้เทคโนโลยี มนุษย์ และมีความคิด เทคนิค คน เงิน ส่งเสริมบุคคลเพื่อพัฒนาองค์กร ด้วยหลักอิทธิบาท ๔

H = Human Relationship (มนุษย์สัมพันธ์เด่น) หมายถึง ยกย่องให้เกียรติเพื่อนร่วมงาน เป็นแบบอย่างที่ดีในองค์กร ด้วยการยึดหลักพรหมวิหาร ๔

M = Moral (เน้นคุณธรรม) หมายถึง ปฏิบัติตามหลักศีล ๕ กระจายอำนาจการบริหาร ส่งเสริมบุคคลด้านคุณธรรม

๗. ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยเสนอข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้ โดยมีรายละเอียดดังนี้

๗.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑) ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับวิสัยทัศน์ในการปฏิบัติงานของโรงเรียนกรุงเทพมหานคร

๒) ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของความร่วมมือกันระหว่างโรงเรียน กรุงเทพมหานคร

๓) ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับผู้บริหารและครูสังกัดโรงเรียนกรุงเทพมหานคร

๗.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

๑) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครควรมีการประชุมเพื่อพัฒนาวิสัยทัศน์การบริหารโรงเรียนร่วมกัน

๒) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและโรงเรียนในกรุงเทพมหานครควรมีแผนมุ่งพัฒนาบุคลากรให้มีความชำนาญในแต่ละสาขาวิชาที่สอนเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนของนักเรียน

๓) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและโรงเรียนกรุงเทพมหานครควรร่วมกันจัดตั้งเครือข่ายประสานงานกันเพื่อความร่วมมือด้านวิชาการและด้านอื่นๆ

๔) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและโรงเรียนกรุงเทพมหานครควรจัดโครงการกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับผู้บริหารและครูในสังกัดเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมสำหรับครูและผู้บริหาร

๗.๓ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ผลการวิจัยนี้สามารถนำไปต่อยอดศึกษาวิจัยให้ลึกต่อไปในประเด็นต่อไปนี้

๑) รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำสร้างวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ

๒) รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำสร้างมนุษยสัมพันธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ

๓) รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเน้นคุณธรรมตามหลักศีล ๕ ของผู้บริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ

บรรณานุกรม

- จามจุรี จำเมือง. "รูปแบบภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผลของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร".
วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย:
มหาวิทยาลัยบูรพา. ๒๕๔๘.
- ประทีป บินชัย และนิพนธ์ กินาวงศ์. "รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำตามแนวภาวะผู้นำพิสัย
สมบูรณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน". รายงานวิจัย.
คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยนเรศวร. ๒๕๔๗.
- พระครูสิริจันทนิวิฐ บุญจันทร์ เขมกาโม. ภาวะผู้นำเชิงพุทธ. กรุงเทพมหานคร: นิตินธรรมการ
พิมพ์. ๒๕๔๘.
- สุธรรม ธรรมทัศนานนท์. "การนำเสนอรูปแบบการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อ
พัฒนาประเทศ". วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร
การศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัย บูรพา. ๒๕๔๙.
- Bush. T. and D. Grover. "Leadership development : evidence and beliefs".
United Kingdom: Linoln University. 2004.
- Kho. E. C.. An evaluation study of a united states based global leadership
development program. [CD-ROM]. Abstracts from dissertation
abstracts international: 3009228. 2001.

